

ÕIGUSKANTSLER

Minister Kristen Michal
Justiitsministeerium
info@just.ee

Teie 13.12.2011 nr 10.2-1/15483
Õiguskantsler 23.01.2012 nr 18-2/120098/1200342

Arvamus vangistusseaduse, kriminaalhooldusseaduse ja karistusseadustiku muutmise seaduse eelnõu kohta

Austatud härra minister

Täna Teid 13.12.2011 kirja eest, milles pakute võimalust avaldada arvamust vangistusseaduse, kriminaalhooldusseaduse ja karistusseadustiku muutmise seaduse eelnõu (edaspidi lühiduse huvides eelnõu) kohta.

Tutvusin eelnõuga ja kuna märkimisväärne osa eelnõust kattub aasta tagasi loodud eelnõuga, millele oma arvamuse andsin, siis tõden, et olen jätkuvalt seisukohal, et mitmed eelnõus kavandatavad kehtiva õiguse muudatused vajaksid täiendavat analüüsi ja/või täpsustamist.

1. Märgin, et mitmetes punktides kattub eelnõu justiitsministri poolt 13.12.2010 kirjaga nr 10.2-1/16884 edastatud eelnõuga, mille osas andsin Justiitsministeeriumile arvamuse oma 13.01.2011 kirjaga nr 18-2/110053/1100174. Kahetsusega nendin, et Justiitsministeerium ei ole nimetatud arvamuses osutatud ja minu hinnangul probleemsete plaanitavate regulatsioonide osas eelnõus mingeid kaalukaid muudatusi teinud. Eelnõust ega ka selle seletuskirjast ei nähtu kahjuks ka mingeid uusi ja täiendavaid argumente minu poolt juba antud arvamuses toodu osas.

2. Kõike eelnevat arvestades ei pea ma vajalikuks oma 13.01.2011 kirjas toodud taasesitada ja osutan, et minu seisukohad on lahti kirjutatud 13.01.2011 kirjas nr 18-2/110053/1100174. Tõden vaid, et jään oma eelmises arvamuses väidetu juurde ja piirdun mõningate täiendavate lisaväidetega varasemalt öeldule ning käesolevas eelnõus toodud uute lahenduste osas mõningate märkuste tegemisega.

3. Pean jätkuvalt küsitavaks eelnõu § 1 punktis 19 toodud vangistusseaduse (edaspidi ka VangS) § 31 lõike 2 muudatusi, mille kohaselt oleks eelnõu seaduseks saamisel kinni peetavale isikule isiklike elektriseadmete kasutamise võimalus seotud tema varasema käitumisega (täpsemalt kinni peetavale isikule lubatud isikliku eseme kasutamise seotud kehtiva distsiplinaarkaristuse olemasolu või puudumisega). Viitasin oma 13.01.2011 kirjas vajadusele arvestada isiklike elektriseadmete kasutamise reguleerimisel vanglates valitseva faktilise olukorraga ja

Õiguskantsleri Kantselei

Kohtu 8, 15193 TALLINN. Tel 693 8404. Faks 693 8401. info@oiguskantsler.ee www.oiguskantsler.ee

vanglateenistuse kohustusega tagada kinnipeetavatele isikutele kõigi põhiõiguste (sh ka Eesti Vabariigi põhiseaduse § 44 lõikes 1 toodud põhiõiguse) realiseerimise võimalus.

4. Mõõnan, et käesoleva eelnõu VangS § 31 lõike 2 pakutud sõnastus on veidi õnnestunud, kui oli justiitsministri 13.12.2010 kirjaga edastatud eelnõus, kuna seob elektriseadme kasutamise loa andmise mitte vanglateenistuse tõlgendusega isiku käitumisele vaid konkreetse asjaoluga - distsiplinaarkaristuse olemasoluga. Kahjuks pean tõdema, et minu hinnangul ei ole seegi lahendus probleemitu.

5. Pakutud VangS § 31 lõike 2 sõnastusest võib aru saada nii, et isikliku eseme kasutamise nõuete rikkumise eest määratud distsiplinaarkaristus välistab imperatiivselt võimaluse saada kasutusse isiklik elektriseade („Vanglateenistuse ametniku loal võib kinnipeetaval olla isiklik raadio, televiisor või muu vajalik elektriseade, kui [...] kinnipeetaval ei ole kehtivat distsiplinaarkaristust, mis on määratud kinnipeetavale lubatud isikliku eseme kasutamise nõuete eest“). VangS § 65 lõike 5 kohaselt on distsiplinaarkaristus kehtiv aasta jooksul pärast selle määramist.

6. Jääb arusaamatuks, kas VangS § 31 lõike 2 sõnastuses kasutatud mõiste „ese“ tähendab vaid VangS § 31 lõike 2 alusel kasutada antavat elektriseadet või isiklikke asju laiemalt. Kui eeldada, et tegemist on isiklike asjadega VangS § 15 tähenduses, siis tõlgendades VangS §-i 15 ja VangS § 31 lõiget 2, tuleb asuda seisukohale, et elektriseadme kasutusse andmise loa välistab igasugune isiklike esemetega seotud distsiplinaarrikkumine. Näiteks keelab Tallinna Vangla direktori Tallinna Vangla direktori 16.04.2009 käskkirjaga nr 21 kinnitatud „Tallinna Vangla kodukorra“ punkt 14.3.1.11 kehtestatud korda rikkudes võõrandada või teiste kasutusse anda isiklikuks tarbimiseks olevaid esemeid, tooteid, asju või aineid, samuti neid teistelt omandada või laenata. Sama kodukorra punkt 14.3.1.12 keelab hoida isiklikke esemeid olmeruumides.

7. Pakutud VangS § 31 lõike 2 sõnastuse kohaselt võimaldaks selliste kodukorras toodud nõuete, mille õiguslik alus on niigi PS § 32 valguses erakordselt küsitav, rikkumine (nt isik unustab riideeseme pesuruumi) viia selleni, et isik kaotab aastaks võimaluse saada kasutusse isiklik elektriseade. Seega vajaks eelnõus õigusselguse huvides täpsustamist, kas elektriseadme saamise välistab igasugune isiklike asjadega seotud õigusrikkumine või vaid VangS § 31 lõike 2 alusel antud seadme kasutamise nõuete rikkumisega seotud distsiplinaarkaristus.

8. Märgin, et isegi, kui tõlgendada VangS § 31 lõike 2 pakutavas sõnastuses mõistet „ese“ vaid VangS § 31 lõike 2 alusel kasutada lubatava seadme tähenduses, siis ikkagi võib selline regulatsioon tuua kaasa kinni peetavate isikute õiguste ebaproportsionaalse riive. Ma ei näeks selles regulatsioonis sedavõrd probleemi, kui vanglateenistus suudaks tagada kõigis Eesti Vabariigi vanglates rahuldavad elamistingimused ja kõigile kinni peetavatele isikutele võimaluse realiseerida vanglateenistuse vahenditega PS § 44 lõikes 1 toodud põhiõigust.

9. 2011. aasta kevadel toimunud Tallinna Vangla kontrollkäigu tulemusel sedastasin oma 03.05.2011 kirja nr 7-7/110248/1102252 lisas toodud kontrollkäigu kokkuvõttes, et Tallinna Vangla vangistussektiooni hoonete eluosakondades on ainsaks sooja vee saamise allikaks (mis peab katma söökla kasutamise võimaluse puudumise tõttu ka toidunõude pesemiseks vajaliku sooja vee valmistamise) kinni peetavate isikute isiklikud veekeeduseadmed. Samuti oli võimalus jälgida raadio- ja telesaateid Tallinna Vanglas tagatud vaid kinni peetavate isikute isiklike elektriseadmetega.

10. Tallinna Vangla järelkontrollil tuvastasin küll, et vangistussektiooni hoonete eluosakondadesse olid ühiskasutatavatesse ruumidesse paigutatud telerid, ent nii Tallinna Vanglas

kui mujal vanglates sõltub raadio- ja telesaadete jälgimise võimalus vahistatute kambrites, lukustatud kambrites, vastuvõtuosakonna kambrites jms kambrites paljuski siiski kinni peetavate isikute isiklikest elektriseadmetest. Sooja vee varustuse tagamise soovitus Tallinna Vangla vangistusseksiooni hoonete eluosakondades ei ole vanglateenistus täitnud.

11. Arvestades olmetingimusi Eesti vanglates (laias laastus 1/3 kõigist kinni peetavatest isikutest viibib Tallinna Vanglas, mille uute hoonete valmimist ei ole põhjust loota enne mõnda aastat) võib isikliku elektriseadme kasutamise lubamise sõltuvus distsiplinaarrikkumisest (eriti kui sellise rikkumisena kvalifitseerub igasugune isiklike asjadega seotud rikkumine) viia olukorrani, kus isik võib terve aasta vältel olla jäetud ilma võimalusest vaadata telesaateid, kuulata raadiot või valmistada toidunõude pesemiseks vajalikku sooja vett.

12. Pean eeltoodut silmas pidades eelnõus pakutud VangS § 31 lõike 2 sõnastust selliseks, mis võimaldab vanglateenistusel väga kergesti luua olukorra, kus isikute põhiõigusi võidakse ebaproportsionaalselt riivata.

13. Rõhutan taas ka vajadust kaaluda vahistatutele tulenevalt nende olukorrast (23 tundi ööpäevas kinnises kambris, vanglad ei paku neile peaaegu mingit kambrivälisest tegevust) kinnipeetavatest erineva isiklike elektriseadmete kasutamise korra loomist või säilitamist (lubatud isiklikud asjad ei peaks olema sõltuvuses vajadusest tagada vangistuse täideviimise eesmärke jne). Pean põhiõiguste valguses väga küsitavaks olukorda, kus Eesti Vabariigis viibivad isikud vahi all sõna otseses mõttes aastate kaupa (nt 2011. aastal Viru Vanglat külastades rääkisid minu nõunikud mitme vahistatuga, kes olid järjepidevalt vahi all juba alates 2007. aastast) ja neile kehtestatakse piiranguid, mis ei ole nende kinni pidamise alusega kuidagi seotud ning võivad riigi vähese võimekuse tõttu tuua kaasa nende põhiõiguste sügava riive.

14. Märgin lisaks, et eeltoodud hinnang on esialgne ja põgus, mis ei välista võimalust, et hilisemalt võib osutuda vajalikuks eelnõu seaduseks saamisel alustada mõne eelnõuga muudetud sätte osas normikontrollimenetlust ja vajadusel ka tuvastada, et norm võib teatud asjaolude või rakenduspraktika valguses olla põhiseadusega vastuolus.

15. Kokkuvõttes tänan Teid veelkord võimaluse eest eelnõu kohta arvamust avaldada ja märgin, et mitmed eelnõus kavandatavad kehtiva õiguse muudatused vajaksid täiendavat analüüsi ja/või täpsustamist.

Lugupidamisega

/allkirjastatud digitaalselt/

Indrek Teder

Koopia: Siseministerium, Sotsiaalministerium

Indrek-Ivar Määrts 693 8406

E-post: Indrek-ivar.maarits@oiguskantsler.ee